

POKROK ZÁPADU

PUBLISHED WEEKLY

Entered at the Post Office at Omaha, Neb., as second class mail matter.

Published by Pokrok Publishing Co., 1309—1311 Howard St.—Tel. 2913

Subscription by mail — \$1.00 per year.

Vydává: Vydavatelská Spol. Pokroku. V. A. C. BUREŠ, ředitel.

1309—1311 Howard ul. — Telefon 2913.

Předplatné \$1.00 na rok. Do Čech \$2.00 na rok.

Adresujte jednoduše POKROK ZÁPADU OMAHA, NEB.

Omaha, Neb., dne 10. dubna 1907.

MÍROVÝ KONGRES.

Tohoto roku sejde se v holandském městě Haagu světový kongres míru. Podnět k němu dal ruský ear Mikuláš. Ku kongresu tomuto pošlou své zástupce všichni vzdělání národové a ti budou se radit, jak nejlépe dal by se udržeti mír a pokoj mezi všemi národy. Dále pracovatí budou na úpravě pravidel, die kterých všichni národové mají se řídit v čase války. V rusko-japonské válce vyskytly se některé události, na které jistě bude tímto kongresem vzat zřetel. Tak zejména Japonci zajali lodě, které uchýlily se do neutrálního přístavu. Nynější bitevní lodě nemohou se obejít bez uhlí právě tak, jako se nemohou obejít bez prachu. Náboje, prach a střelivo každá vláda považuje za "kontraband," tedy takové zboží, které v čase války jedné, ani druhé straně předati se nesmí. Uhlí však až do času války rusko-japonské za takové zboží považováno nebylo. Bude tudíž úkolem tohoto kongresu, aby ustálila se pravidla pro toto zboží. Dále praví se, že na kongresu tomto mnozí zasadí se o to, aby válka nemohla tak snadno vypuknouti jako až dosud. Mluví se o tom, aby zřízen byl zvláštní smírčí soud. Jakmile mezi některými státy vypuknou třenic, které snadno mohly by zakročiti, tak aby vše mohla se vyřídit cestou smíru. Některí chtějí prosaditi, aby bylo usneseno, že žádný stát nesmí druhému válku vypověditi dříve, dokud o sporné záležitosti nepojedná smírčí soud. Kdyby se tak stávalo, tu by často rozrušené mysle na obou stranách utichly a vojna byla by zažehnána. Americko-španělskou válku způsobil výbuch na lodi Maine, která tou dobou dlela v havanském přístavišti. Američané tvrdili, že loď zničili Španělé a Spoj. Státy z té příčiny vypověděly Španělsku vojnu. A přece dnes všeobecně se připouští, že loď Maine nebyla zničena Španělci, ale že zničili ji bezpochyby Kubánci, anebo samovznícení prachu způsobilo její zkázu. Utište mysle v jednom i druhém národě a vojna bude zažehnána! V toto heslo věří dnes nanzí přátelé míru v celém světě. A kongres tento měl by aspoň učiniti v této věci počátek. Leč Anglie v těchto dnech navrhuje ještě jiný účel tohoto kongresu, který by měl v budoucnosti dalekosáhlý význam, kdyby byl uskutečněn. Anglický premier zaslal ruské vládě list, v kterém přimlouvá se za to, aby moenosti, které kongresu se účastní, obmezily v budoucnosti vydaje na vojsko i všeobecné loďstvo. Die náhledu anglického premiera měly by se na kongresu tomto ustáliti pravidla, že každý stát jen jistě procentě ze svých

příjmů bude moei upotřebiti na výdaje vojenské. Kdyby něco podobného uvedeno bylo ve skutek, stal by se kongres tento pravým dobrodiním pro všechny národy. Státy donuceny byly by obmeziti počet vojska, zmenšily by se daně a zavládl by blahobyt. Dnes však jeden stát chce přetrumfnouti druhý jak v modernosti zbraní, tak i v počtu vojska. Každý se zbrojí jak nejvíce může. Miliony práce schopných mužů toulají se po execirkách, trhají boty a šaty, na které sami nepracují, ale které opatřiti se jim musí z mozo-lů občanstva. Vojáci musí jísti a opětně to musí zaplatiti občané. Není vyloučena možnost, že po kongresu budou války zase, ale přece jen myšlenka částečného odzbrojení je zde. Kongres míru, i kdyby nevyplnil celý svůj program, přece jen je epochální událostí.

EDWARD GRÉGR MRTEV.

Truchlivou zprávu přinesl kabelogram ve středu minulého týdne. Dr. Edward Grégr, dlouholetý vůdce českého národa, upřimný a horlivý vlastenec, zemřel v úterý dne 2. dubna. Zesnulý právě před měsícem slavil 80leté narozeniny a při té příležitosti byl předmětem nadšených ovací a nesčetných důkazů přízně a lásky ze všech stran. Byl to mohutný projev vděků národa, kterému Grégr věnoval práci celého života. Leč Grégr nepřežil dlouho tento velebný projev lásky krajanské. Národ, který před měsícem radostně vítal dosažení osmdesátky jednoho z nejlepších svých synů, roztruchlil se nyní nad jeho mrtvolou.

Eduard G. Grégr narodil se 4. března 1827 ve Štýru, kde právě meškal otec jeho jako geometr při c. k. katastru. Sotva rok starý přišel do Čech, kde jeho otec, stav se polesným při obci písecké, trvale se usadil. Prvního školního vzhovávání dostalo se mu na obecné škole semické u Pisku, odkud přešel na gymnasium písecké. Absolvoval potom dva ročníky filosofie ve Vídni, přešel po r. 1848 na lékařskou fakultu pražskou. R. 1854 promovován za doktora lékařství a stal se assistentem profesora Purkyně. R. 1858 habilitoval se za docenta lékařské fyziky, maje úmysl věnovati se profesuře, za kterýmž účelem podnikl r. 1860 vědeckou cestu po západní Evropě; avšak politické události r. 1861 strhly ho do proudů politického. Vzdav se docentury, vstoupil do redakce "Národních Listů," bratrem jeho Juliem právě založených, a stal se společníkem knihtiskárny, která později stala se jeho majetkem. Již r. 1861 byv zvolen do sněmu českého, zastupoval nepřetržitě až do nynějšíka místo poslance za venkovské obce okresu vysokomýtského, skušského a hlíneckého. Roku 1885 přijal též mandát na radu říšskou za okresy podřípské a r. 1890 stal se přisedicím výboru zemského pro království České. Před r. 1861 zabýval se výhradně studiem věd přírodních, redigoval nějaký čas společně s prof. Purkyním a prof. Krejčím přírodovědecký časopis "Živa" a publikoval rozličné práce z oboru fyziologie a zoologie v jazyku českém. Jmenujeme na př.: Darwin o vznikách rostlin a živočichů na naší zemi ("Květy"); Lebky z Putimi ("Živa"); anthropologická studie Věčný boj; O zvířatech a látkách zvířecích v průmyslu a řemeslech upotřebených (Škola průmyslová); Úvahy o vyvinování se tvarů živočišných

(programu); přispíval i do Kobrova Slovníka naučného. V r. 1865 byl redaktorem Literární přílohy "Nár. Listů" a po dobu uvěznění Julia Grégra i redaktorem "Nár. Listů." V letech 60. a 70. uveřejnil řadu politických brožur, vztahujících se na politické otázky denní: K objasnění našich domácích sporů (Praha, 1874), Naše politika (t. 1877), Slovo osudné, časová úvaha o jazykových poměrech našich (t. 1888). Jednotlivé jeho fečí, pronesené na sněmu a na říšské radě, vydány ve zvláštních otiscích, na př. feč v rozpočtové debatě na sněmu král. Českého 5. dubna 1892, na říšské radě 24. února 1893 a j. Z činnosti jeho na poli národním uvádíme pouze, že byl společně s Jindř. Fugnerem a Mirosl. Tyršem zakladatelem pražského "Sokola," jehož prvním jednatelem se stal. Též Remeslnickou besedu a Typografickou besedu v Praze zakládal a mnoho let byl předsedou těchto spolků. Též spolek pro vydávání laciných knih českých "Matice lidu" byl jím založen a po celou dobu řízen. R. 1869 založil společně s Dattlem Slovanské knihkupectví v Praze za účelem pěstování vzájemných styků mezi literaturami slovanskými a i seznamování Ameriky s nimi. Od r. 1862 byl Grégr majitelem knihtiskárny (později i slevárný písem., zřízené původně bratrem Juliem pod firmou Dr. Grégr a Fr. Šimáček, hlavně za tím účelem, aby zde bez obavy, že zase budou vypovězeny, dále mohly tisknouti "Národní Listy," i "Politik" začala zde vycházeti. Bratři Grégrové obrátili hned na počátku své veřejné činnosti pozornost svou na veliké nedostatky české literatury, zejména odborné školské, a hleděli jim odpomoci. Jejich nákladem rychle za sebou vycházeti začaly: Bibliotéka klasických řeckých a římských, Sbirka zákonů, Bibliotéka kupecká, Matice lidu, Poesie světová, Hálkovy a Nerudovy spisy, Historie literatury české, Malebné cesty po Praze, Mluvnice latinského a řeckého, českého a ruského jazyka, Slovník rusko-český. Z časopisův postupem času založili a dlouho svým nákladem vydávali: Osvětu, Besedu (Mikešovu), Besedu učitelskou, Květy (Hálkovy, neobrázkové a později obrázkové a j. Rovněž pak vydali řadu děl ruských i jihoslovanských. Co do politického směru přidržoval se Grégr vždy co nejrozhodněji strany svobodomyšlné a stal se jak na radě říšské, tak na sněmu jejím řečníkem zvláště vynikajícím, jenž, pro joviální povahu svou i u odpůřců těšil se sympatiím. Zpráva o jeho úmrtí dotkne se bolestně každého Čecha. Budíž čest jeho památce!

ČASOVÁ ÚVAHA.

Zvedám obě ruce na souhlas s výrokem pana Štěrby v jeho posledním dopise ohledně sjezdu klubu Komenský. Pan Štěrba píše: "Účelem spolku Komenský není pouze dávat programy a sklízeti vavříny za vystoupení často chatrná." Tak vida! A já pořád myslím, že už ať se zvrzne jak zvrzne, že to přece jen je náramně prospěšné — tím mladým, toť se rozumí. A dále píše: "Pamatuji se na posouzení, s jakým se setkala první vystoupení našeho klubu. (Kde, na tom nezáleží.) Dobře vůle bylo dosti, říšla byla velmi pěkná, ale provedení pokulhávalo. Byl přítomen redaktor jednoho z nejlepších časopisů — pochválil sice naši snahu, ale to bylo vše, na

čem neviděl nějaké vady. Přímou nám řekl, že provedení bylo slabé a radil nám, abychom s podobnými příště na veřejnost nevystupovali." Je to smělost ne? Divím se, že dosud zachoval se na světě takový český redaktor. Ten by měl být zvěčněn. Já jsem si tuhle jednou dovolil přátelsky napomenouti, aby ten či onen nezpíval, když neumí, ale hned jsem dostal! Hned jsem "rýpal" do "lidí." Sem patří ale unikum Štěrbova dopisu, který píše: "Předem přísluší poučiti a vzdělávati sebe a pak teprve můžeme obrátiti pozornost k sousedům." To je dobře ovšem, vy člověče, ale kde pak jsou ty vavříny třeba za chatrné provedení. Tak vy tedy myslíte, že bychom vlastně měli vzítí nejdříve sami sebe do prádla? Čtu to tak mezi řádky a myslím, že máte zase pravdu. Tak my staří, — já také, prosím, já se z ničeho nevymíňuji. Ba, ba, potřebujeme to v mnohých ohledech a častěji než ta mládež, která nám tak na srdci leží. Čtenář snad bude o tom pochybovati, ale pravda je to na mou milou duši. Uvedu tu na příklad dvě intermezza. Přijel k nám proslulý pěvec, tenorista král. zemského divadla v Praze, dříve člen carské opery v Petrohradě, — měl malou, hanebně malou návštěvu — eh, to sem nepatří, aby se toho zase někdo "nechyt." Zastavili jsme se společně v hostinci p. Š...., kde v nestřeženém okamžiku chopil se Florjanského krajan, aby ho "potěšil" a "oblažil." "Jste trust?" zahájil bodrý občan rozmluvu s Florjanským. "Já trust? Co tím vlastně myslíte, příteli?" "Nu, co myslím! Jste-li trust nebo nejste?" "Ale....!" A nyní vmisil se do toho hostinský: "Dejte tomu pánovi pokoj! Vždyť je to zpěvák z Čech a co on ví o vašich trustech!" "No, no, já jen myslím. Nu, tak, pojď, chlapečku, jednu pít!" Florjanský: "Děkuji, já nepiju pivo před koncertem." "Tak táhni do...." — Konecku nemám napsat, poněvadž by list přišel o poštovní dopravu. — A jiné intermezzo: "Byl jsi v tom koncertu?" táže se mne známý, stahuje ústa jaksi k potupnému úsměvu. "Nu, toť se rozumí. Snad si nemyslíš, že si nechám takovou příležitost ujít, poslechnouti takové...." "Žebráky a tuláky," dokončil můj roztomilý přítel. Já bývám v takovýchto případech hrozně lechtivý a často řeknu něco, co působí na takové "gentlemany" jako ledová sprcha, leč tentokrát jsem se opanoval. "Tak tedy žebráky myslíš a proč vlastně žebráky? Což tenorista král. zemského českého divadla v Praze je nějaký žebřák?" Umírov, Vráz, Iška, brzy ten a "Láry, fáry, to sem přijede zase onen a kdo pak se jich o to kdákání prosí. Ať jdou dělat! Já jsem šou dal, ale nešel jsem nikam. Jako almužnu!" "Tak ty myslíš, že všichni lidé musí býti vlastně nádenníci? Umění a umělec pro tebe neexistují. Jdi se utopit, člověče!" "Co mně do těch hloupostí, já mám své. Nadřel jsem se ale na to! Teď ale mám a mohu dát takovým žebřákům půllák zadarmo, jo!" Můj přítel odhaduje totiž cenu člověka dle toho, mnoho-li má

osmdesátek a to všá, laskavý čtenáři, jakou cenu může míti u takového "vlastence" umění, nebo umělec! A proto jen ty staré vezměte také do prádla! Ono prý je těžko ohýbati starý strom, ale snad to půjde přece! Někjakými spolkovými zábavami, deklamovačkami, zpíváním a luštěním problému, o nichž marně lámou si hlavu světové akademie věd a hlubosí vědátoři, ovšem ne. To vše má na mladé a staré právě takový vliv, jako byste hladovému přikládali na břicho beefsteak.... V tom má pan Kreyčík pravdu, ba více než pravdu. "Tak tedy jak?" otázka se čtenář. Počkejme! Já už vím. Novinama na to! To je to nejlepší, neboť náš novinářský kult nalézá se na výši přímo závrtné! Vždyť nám dosud tkví v živé paměti glossy Havlasovy. To jsme se, pane, kroutili, ošivali a bekali, kdykoliv nás říz do živého, třeba to byl v mnohých ohledech poněkud přehnal. Leč vyprávěl nám jak se patří kanduší! Řekl jsem, že náš novinářský kult zde v Americe nalézá se přímo na závrtné výši a to je pravda jistá. V tom náhledu utvrdilo mne nadávno několik sousedek, jež se navzájem dostaly "do sebe" a jedna na druhé osvědčovaly dar jazyka, jež jim světil "bůh náš hromovládny." Když byly vyčerpaly celou zásobu slov, jež bychom ve všech lexikonech světa marně hledali, prohlásila jedna resolutně: "A nyní, abyste věděly, dám vás do novin! Tam vás spraví, že na to do nejdelší smrti nezapomenete!" Vidíš, laskavý čtenáři, že nám dosud ostala, že jsme si dosud zachovali výtečnou zbraň, lepší než palečty a sudlice husitské, lepší než kanony a všechny podobné smrtící zbraně. Dříve vyznivaly výhrážky vzájemné poněkud jináče. Na příklad: "Zavřít tě dám! Žalovat tě budu u kriminálního soudu! Zmlátím tě, že tě vlastní máma, ba ani všichni čerti nepoznají atd. — A dnes, zvláště u nás v "české Americe" odbude se to jednoduchou apothekou: "Dám tě do novin a ty tě spraví, že tě všichni čerti nepoznají!" Nu, jestli se to osvědčuje v jednom, musí se to osvědčiti ve všech případech. A proto, jen do toho! Je to dobrý kult a lidé se ho bojí, jako čert kříže. Noviny jsou prý "sedmou veimocí." Nu, tak tedy! Ona jedna moenost zmůže čisto veimí mnoho. A zvláště tato moenost jest velice obávanou, nebezpečnou. Právě se, že když chce, tedy jedním škrtnutím péra udělá z nejbělejšího člověka nejčernějšího negra a když opětne chce, umyje opět škrtnutím péra nejčernějšího negra na bílo. Ono e ostatně péro vždycky ostřejší meče. Nu, tak tedy. A pak, což máme ještě málo všelijakých těch orgánů bratrských a sesterských věstníků? Na co a k čemu jsou? To jsou přece bojovníci, bífou svůj "léduňk" pravidelně a proto ať se starají o povznesení mladých a starých. Pro několik klubů, ať už budou míti sjezd nebo ne, je to přece jen náramně ukrutná práce. A groteskní je to také! My můžeme stokrát nabádat toho či onoho: Buď mravův, slušný, hodný, střídmý, věrný, bratrský, hled kráčet s duchem času a nelez jako rak do zadu, nepij, neproklínej, neper se atd. Nepřijde-li to do novin, nie to nepomůže! Ruský spisovatel Maxim Gorkij praví totéž v dramytě "Na dně života." — "A kdybys ti, Michale Kostyleve, stokrát řekl: Buď člo-